

NADBISKUP STEPINAC I SRBI U HRVATSKOJ

u kontekstu Drugoga svjetskog rata i poraća

ZNANSTVENI SKUP

Utorak, 24. studenoga 2015.

Sažetci izlaganja

ZAGREBAČKA
NADBISKUPIJA

HRVATSKO
KATOLICKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

Znanstveni skup

**NADBISKUP STEPINAC I SRBI U HRVATSKOJ
u kontekstu Drugoga svjetskog rata i poraća**

SAŽETCI IZLAGANJA

ZNANSTVENI SKUP
**NADBISKUP STEPINAC
I SRBI U HRVATSKOJ**
u kontekstu Drugoga svjetskog rata i poraća

SAŽETCI IZLAGANJA

Zagreb, 24. studenoga 2015.

NADBISKUPIJSKI PASTORALNI INSTITUT
Dvorana Vijenac, Kaptol 29a, Zagreb

ZNANSTVENI SKUP NADBISKUP STEPINAC I SRBI U HRVATSKOJ

u kontekstu Drugoga svjetskog rata i poraća

»ALOJZIJE STEPINAC U SLICI I RIJEČI«

Ponedjeljak, 23. studenoga 2015.

Dvorana Vijenac, Nadbiskupijski pastoralni institut, Kaptol 29a

18.00 **Pozdrav i predstavljanje**

prof. dr. sc. Željko Tanjić, *rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta*

18.10 **Dr. Alojzije Stepinac, the Archbishop of Zagreb on Trial by Tito's Regime, Historians and the Current Serbian Regime**

dr. sc. Esther Gitman

(Izlaganje uz simultani prijevod)

19.15 **Otvorenje izložbe**

u predvorju Nadbiskupijskoga pastoralnog instituta

O izložbi govore:

prof. dr. sc. Frano Dulibić, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

prof. dr. sc. Juraj Batelja, *postulator kauze za proglašenje svetim bl. A. Stepinca*

ZNANSTVENI SKUP

Utorak, 24. studenoga 2015.

Dvorana Vijenac, Nadbiskupijski pastoralni institut, Kaptol 29a

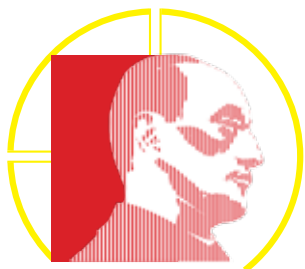
9.30 **Otvorenje znanstvenoga skupa**

Pozdravna riječ

Glazbeni program svečanoga otvorenja izvodi

Pjevački zbor studenata Hrvatskoga katoličkog sveučilišta.

- I.** 10.00 **Hrvatska u stoljeću promjena. Od stvaranja prve jugoslavenske države do kraja Drugoga svjetskog rata**
doc. dr. sc. Ivica Šute, *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*
- 10.30 **Stvaranje mita o nadbiskupu Stepincu nakon 1945.**
doc. dr. sc. Tomislav Anić, *Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb*
- 10.55 *Predah*
- II.** 11.15 **Odnos nadbiskupa Stepinca prema vlastima u NDH**
dr. sc. Mario Jareb, *Hrvatski institut za povijest, Zagreb*
- 11.40 **Nadbiskup Stepinac i odnos prema vlastima u NDH**
dr. sc. Milan Koljanin, *Institut za savremenu istoriju, Beograd*
- 12.05 **Alojzije Stepinac i odnos prema Srbima i pravoslavlju**
dr. sc. Radmila Radić, *Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd*
- 12.30 **Nadbiskup Stepinac i Srpska pravoslavna crkva**
prof. dr. sc. Miroslav Akmadža, *Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod*
- 13:00 *Odmor*
- III.** 14.30 **Državni program vjerskih prijelaza i reakcije nadbiskupa Stepinca i drugih katoličkih predstavnika**
prof. dr. sc. Jure Krišto, *Hrvatski institut za povijest, Zagreb*
Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb
- 14.55 **Uloga nadbiskupa Stepinca u zbrinjavanju i spašavanju srpske i židovske djece**
doc. dr. sc. Mario Kevo, *Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb*
- 15.20 *Predah*
- IV.** 15.40 **Nadbiskup Stepinac i Srbi: istina, laži i manipulacije**
dr. sc. Robin Harris, *Centar za obnovu kulture, Zagreb*
- 16.05 **Nadbiskup Stepinac: suradnja sa Srbima u spašavanju Srba**
prof. dr. sc. Juraj Batelja, *postulator kauze za proglašenje svetim blaženoga Alojzija Stepinca, Zagreb*
- 16.35 **Rasprava – sudjeluju svi predavači**
- 17.30 **Završetak znanstvenoga skupa**

SCIENTIFIC CONFERENCE
**ARCHBISHOP STEPINAC
AND THE SERBS IN CROATIA**

within the context of World War II and the post-war period

»**ALOJZIJE STEPINAC THROUGH WORDS AND IMAGES**«

Monday, 23 November 2015

Hall Vijenac, Archdiocese's Pastoral Institute, Kaptol 29a

18.00 **Welcoming speech and introduction**

Željko Tanjić, PhD, *Rector of the Catholic University of Croatia*

18.10 **Dr. Alojzije Stepinac, the Archbishop of Zagreb on Trial by Tito's Regime, Historians and the Current Serbian Regime**

Esther Gitman, PhD

(Simultaneous interpreting provided)

19.15 **Opening of the exhibition**

in the lobby of the Archdiocese's Pastoral Institute

Speakers:

Frano Dulibić, PhD

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb

Mons. Juraj Batelja, PhD

Postulator for the Cause of the Canonization of the Blessed A. Stepinac

SCIENTIFIC CONFERENCE

Tuesday, 24 November 2015

Hall Vijenac, Archdiocese's Pastoral Institute, Kaptol 29a

9.30 **Opening ceremony**

Welcoming speech

Musical programme of the opening ceremony performed by the Student Choir of the Catholic University of Croatia.

- I. 10.00 Croatia in the Century of Changes. From the Creation of the First Yugoslav State Till the End of World War II
Ivica Šute, PhD, *Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb*
- 10.30 Creation of the Myth About Archbishop Stepinac After 1945
Tomislav Anić, PhD, *Catholic University of Croatia, Zagreb*
- 10.55 *Break*
- II. 11.15 Archbishop Stepinac's Attitude Towards the Independent State of Croatia
Mario Jareb, PhD, *Croatian Institute of History, Zagreb*
- 11.40 Stepinac and His Attitude Towards the Authorities of the Independent State of Croatia
Milan Koljanin, PhD, *Institute of Modern History, Beograd*
- 12.05 Alojzije Stepinac and His Attitude Towards the Serbs and Orthodoxy
Radmila Radić, PhD, *Institute for Recent History of Serbia, Beograd*
- 12.30 Archbishop Stepinac and the Serbian Orthodox Church
Miroslav Akmadža, PhD, *Croatian Institute of History –
– Department for the History of Slavonia, Srijem and Baranja, Slavonski Brod*
- 13:00 *Break*
- III. 14.30 State Programme of Religious Transitions and the Reactions of Archbishop Stepinac and Other Catholic Representatives
Jure Krišto, PhD, *Croatian Institute of History, Zagreb
Catholic University of Croatia, Zagreb*
- 14.55 Archbishop Stepinac's Role in Rescuing and Providing for Serbian and Jewish Children
Mario Kevo, PhD, *Catholic University of Croatia, Zagreb*
- 15.20 *Break*
- IV. 15.40 Archbishop Stepinac and the Serbs: Truth, Lies and Manipulations
Robin Harris, PhD, *Centre for Cultural Renewal, Zagreb*
- 16.05 Archbishop Stepinac: Collaborating with the Serbs to Rescue the Serbs
Mons. Juraj Batelja, PhD, *Postulator for the Cause of the Canonization of the Blessed A. Stepinac, Zagreb*
- 16.35 **Discussion** – participation of all speakers
- 17.30 End of Conference

In te, Domine, speravi.

Sažetci Summaries

doc. dr. sc. IVICA ŠUTE

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

isute@ffzg.hr

Hrvatska u stoljeću promjena.

Od stvaranja prve jugoslavenske države do kraja Drugoga svjetskog rata

Tijekom „kratkog 20. stoljeća“ hrvatsko se društvo suočilo s velikim političkim i društvenim promjenama, koje su velikim dijelom bile odraz sveukupnih svjetskih procesa i preslagivanja na globalnoj razini. U proteklih stotinjak godina Hrvatska je promijenila pet državnih zajednica i dva opća globalna gospodarsko-politička sustava te se suočila s tri rata, od kojih su dva bila svjetska. Unutar promatranoga vremenskog raspona hrvatske povijesti naročito obilježje predstavljalo je njezino jugoslavensko iskustvo, koje je obilježeno čitavim nizom proturječnosti i mijena, a u kojemu se kao konstanta javlja i hrvatsko pitanje. Njegovi nositelji, političke stranke, ideološki nazori, kao i sukobi unutar prve jugoslavenske zajednice, ratne okolnosti itd., u ovome će izlaganju biti razmatrani u kontekstu općih europskih i svjetskih prilika prve polovice 20. stoljeća.

Croatia in the Century of Changes.

From the Creation of the First Yugoslav State Till the End of World War II

During the ‘short 20th century’, Croatian society was faced with great political and social changes, which were largely a reflection of the overall world processes and the reordering at the global level. Over the past hundred years, Croatia has changed five state unions, two general, global economic and political systems and undergone three wars, two of which were world wars. Within the observed time span of the Croatian history, a particularly defining period was its experience as part of Yugoslavia, which was marked by an array of contradictions and changes; with the Croatian question appearing as the ever-present issue. Its promoters, political parties, ideological outlooks, as well as the conflicts within the first Yugoslav federation, the circumstances of the war, etc., will be examined in this presentation within the context of the general European and world events of the first half of the 20th century.

doc. dr. sc. TOMISLAV ANIĆ

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

tomislav.anic@unicath.hr

Stvaranje mita o nadbiskupu Stepincu nakon 1945.

Vrijeme pred sam završetak Drugoga svjetskog rata i razdoblje poraća bilo je izrazito burno za Katoličku crkvu u Hrvatskoj, posebice za njezina prvog čovjeka nadbiskupa Alojzija Stepinca. Bilo je to razdoblje sustavnog manipuliranja pojedincem, guranje čovjeka u samozaborav u kojem su svi trebali postati objekt oblikovan po mjeri vlasti. Upravo je u takvim okolnostima Komunistička partija Jugoslavije u Katoličkoj crkvi u Hrvatskoj vidjela najveću opasnost za provođenje svojeg programa. Obračun s nadbiskupom Stepincem, kao simbolom otpora, pratit će se kroz tekstualne i slikovne prikaze četiriju listova, dvaju zagrebačkih *Vjesnika* i *Kerempuha* te dvaju beogradskih *Politike* i *Ježa* kako bi se mogla pratiti geneza negativnog mita preko propagandnog djelovanja prije, za vrijeme te netom po svršetku montiranog sudskog procesa.

Creation of the Myth About Archbishop Stepinac After 1945

The time before the very end of World War II and the post-war period was an extremely turbulent time for the Catholic Church in Croatia, and especially so for its leading figure Archbishop Alojzije Stepinac. It was a period of systematic manipulation of an individual, with the aim to push them into self-oblivion and turn them into objects designed by the measure of the authorities. In such circumstances, the Communist Party of Yugoslavia saw the Catholic Church in Croatia as the greatest danger menacing the implementation of its programme. Its confrontation with Archbishop Stepinac, the symbol of resistance, will be tracked through the texts and images of four newspapers, two from Zagreb - *Vjesnik* and *Kerempuh*, and two from Belgrade - *Politika* and *Jež*, in order to track the origins of the creation of the negative myth through propaganda before, during and just after the end of the rigged trial.

dr. sc. MARIO JAREB

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

m_jareb@yahoo.com

Odnos nadbiskupa Stepinca prema vlastima u NDH

Unatoč brojnim istraživanjima i dostupnim činjenicama još i danas su u javnosti prisutni stereotipi i optužbe koje se odnose na odnos tadašnjega zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca prema vlastima NDH. Prema njima su ih Stepinac i Katolička crkva ne samo podupirali nego su navodno s njima blisko surađivali te bi zbog toga trebali i snositi odgovornost za sve ono što je tada učinjeno. To se odnosi i na navodno djelatno sudjelovanje u progonima srpskog stanovništva.

Dostupni izvori i činjenice te na njima zasnovana istraživanja pokazuju da je Stepinčev odnos prema vlastima NDH bio vrlo kompleksan i opterećen njegovim neodobravanjem mnogih njihovih mjera i poteza, primjerice progona ljudi zbog njihove vjerske, narodnosne ili političke pripadnosti.

Stepinac and His Attitude towards the Independent State of Croatia

Despite the numerous research and available facts, there are still prevailing stereotypes and accusations among the public relating to the attitude of the Archbishop of Zagreb of that time, Alojzije Stepinac, towards the authorities of the Independent State of Croatia. According to them, Stepinac and the Catholic Church not only supported them, but also allegedly collaborated closely with them and should therefore bear the responsibility for everything that was done at the time. This also applies to their alleged active participation in the persecution of the Serbian population.

The available sources and facts, as well as the research based on them show that in reality the attitude of Stepinac towards the Independent State of Croatia was very complex and burdened by his disapproval of many of their measures and actions, such as the persecution of people due to their religious, ethnic or political affiliation.

dr. sc. MILAN KOLJANIN

Institut za savremenu istoriju, Beograd

mbkoljanin@gmail.com

Nadbiskup Stepinac i odnos prema vlastima u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Odnos zagrebačkog nadbiskupa, tadašnjeg predsjedavajućeg biskupskim konferencijama Kraljevine Jugoslavije, Alojzija Stepinca prema vlastima novouspostavljene Nezavisne Države Hrvatske promatrat će se u širem okviru borbe Rimokatoličke crkve protiv liberalizma i za barem djelomično vraćanje društvene uloge koju je Crkva imala u ranijem razdoblju. Iako je NDH nastala u okviru „novog poretka“ pod dominacijom nacional-socijalističke Njemačke, čije su ideološke osnove bile temeljno antkršćanske, za nadbiskupa Stepinca je novoproglašena velika hrvatska država bila „Božja ruka na djelu“. Time je bitno označen poželjan odnos s državom. U radu će biti analiziran odnos Rimokatoličke crkve, napose nadbiskupa Stepinca, prema vlastima NDH i pitanje što je i u kolikoj mjeri ugrozilo njihove zajedničke interese.

Archbishop Alojzije Stepinac and His Attitude Towards the Authorities of the Independent State of Croatia

The attitude of the Archbishop of Zagreb and the recent Chairman of the Episcopal Conferences of the Kingdom of Yugoslavia towards the authorities of the newly established Independent State of Croatia will be examined within the wider context of the fight the Roman Catholic Church is leading against liberalism, and for, at least in part, the return of the social role the Church had in previous times. Although it was created as part of the “new order” under the dominance of the National Socialist Germany, whose ideological foundations were fundamentally anti-Christian, Archbishop Stepinac saw the newly-proclaimed Croatian state as the “God’s hand at work”. This essentially marked the desirable relationship with the state. The presentation will analyse the relationship of the Roman Catholic Church, especially Archbishop Stepinac, towards the state and the question of what and to what extent threatened their common interests.

dr. sc. RADMILA RADIĆ

Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd
mandicr58@gmail.com

Alojzije Stepinac i odnos prema Srbima i pravoslavlju

Teško je naći u historiografiji nekadašnje jugoslavenske države (a potom i u historiografijama Srbije i Hrvatske) osobu sličnu nadbiskupu, odnosno kardinalu, Alojziju Stepincu, o kojoj će se, zavisno od toga tko o njemu piše, pročitati potpuno oprečni stavovi. Za Katoličku crkvu i katoličke vjernike, Alojzije Stepinac simbolizira mučenika i borca, vodeći nacionalni i vjerski simbol među Hrvatima. Što se tiče Srpske pravoslavne crkve i pravoslavnih vjernika, on predstavlja simbol „vekovnog neprijateljstva Vatikana i Katoličke crkve“ prema pravoslavlju. Ono što ostaje sporno, već pedeset godina od njegova pokopa u Zagrebačkoj katedrali, odnosi se na njegovu ulogu u zbivanjima pred Drugi svjetski rat i za vrijeme Drugog svjetskog rata, podršku koju je pružio formiranju NDH kao i ne zauzimanje javnog stava protiv masakra Srba i prisilnih prekrštavanja. O Stepinčevoj djelatnosti poslije Drugog svjetskog rata u historiografiji ima mnogo manje suprotstavljenih gledišta, pogotovo ako se izuzme ono koje se odnosi na samo suđenje, točnije ne na karakter sudskog procesa, već na krivnju zbog koje mu se trebalo suditi. U prilogu će biti učinjen pokušaj da se još jedanput kaže nešto o tim spornim točkama.

Alojzije Stepinac and His Attitude Towards the Serbs and Orthodoxy

It is hard to find a person in the history of the former Yugoslav state (and then in the historiography of Serbia and Croatia), resembling Archbishop, i.e. Cardinal Alojzije Stepinac, of whom, depending on the writer, one can read completely opposing views. For the Catholic Church and Catholic believers, Alojzije Stepinac is the symbol of a martyr and a fighter, a leading national and religious symbol among the Croats. As for the Serbian Orthodox Church and Orthodox believers, he is the symbol of “the age-old hostility of the Vatican and the the Catholic Church” towards Orthodoxy. What still remains open for debate, fifty years after he had been buried in the Zagreb Cathedral, is connected to his role in the events prior to and during World War II, the assistance he provided in the establishment of the Independent State of Croatia, as well as his failure to take a public stand against the massacre of the Serbs and the forced baptisms. There are a lot less opposing views in historiography on the activities of Stepinac following World War II, apart from those relating to the trial, and specifically not with regard to the character of the trial itself, but the offences, which he was supposed to be tried for. During the talk, an attempt will be made to address once again these controversial topics.

prof. dr. sc. MIROSLAV AKMADŽA

Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije,
Srijema i Baranje, Slavonski Brod
akmadza@isp.hr

Nadbiskup Stepinac i Srpska pravoslavna crkva

Odnos nadbiskupa Alojzija Stepinca prema Srpskoj pravoslavnoj crkvi, posebice u kontekstu Drugoga svjetskog rata, različito se tumači u hrvatskoj i srpskoj historiografiji, kao i u stavovima Katoličke crkve i Srpske pravoslavne crkve. Na to je svakako utjecalo i suđenje komunističkog suda nadbiskupu Stepincu, u kojem je njegov odnos prema Srpskoj pravoslavnoj crkvi posebno potenciran. S obzirom da je jugoslavenski predsjednik Josip Broz Tito to suđenje opravdavao udovoljavanjem željama Srpske pravoslavne crkve, jasno je da je slika Stepinčeva odnosa prema toj Crkvi stvarana pod utjecajem posljednjih političkih, međunacionalnih i međuvjerskih odnosa. S obzirom na to da i danas u svjetlu postupka kanonizacije bl. Alojzija Stepinca Srpska pravoslavna crkva ustrajava na svojim stavovima kojima želi onemogućiti njegovo proglašenje svetim, nužno je još jednom, na temelju povijesnih izvora, podsjetiti na činjenično stanje Stepinčeva odnosa prema toj Crkvi.

Alojzije Stepinac and the Serbian Orthodox Church

The attitude of Archbishop Alojzije Stepinac towards the Serbian Orthodox Church, especially in the context of World War II, is interpreted differently in the Croatian and the Serbian historiography, as well as in the opinions of the Catholic and the Serbian Orthodox Church. This was certainly affected by the trial of Archbishop Stepinac by the communist court, during which his relationship with the Serbian Orthodox Church was especially accentuated. Given the fact that the Yugoslav president Josip Broz Tito justified the trial by his compliance with the wishes of the Serbian Orthodox Church, it is evident that the image of Stepinac's relationship with that Church was created under the influence of the post-war political, interethnic and interreligious relations. Since even today, in the light of the process of canonisation of Bl. Alojzije Stepinac, the Serbian Orthodox Church insists on its positions aimed at preventing his canonisation, it is necessary to recall the facts on Stepinac's relationship with that Church based on the historical records.

prof. dr. sc. JURE KRIŠTO

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

jukristo@gmail.com

Državni program vjerskih prijelaza i reakcije nadbiskupa Stepinca i drugih katoličkih predstavnika

Zakonska osnova za mogućnost promjene vjere u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj bila je *Zakonska odredba o prijelazu s jedne vjere u drugu* od 3. svibnja 1941. godine, koja ima samo dva članka: 1. „ukidaju se svi dosadašnji zakonski propisi o načinu prijelaza s jedne vjere na drugu“ i 2. za prijelaz u drugu vjeru potrebna je valjana prijava nadležnim vlastima o nakani prijelaza te ispunjenje vjerskih propisa vjerske zajednice u koju osoba želi prijeći. U radu se želi istaknuti da je otvaranje mogućnosti za promjenu vjerske pripadnosti, i osobito nastojanje da se te promjene odvijaju na željeni način, bio državni projekt.

Crkva se prema državnoj politici poticanja vjerskih prijelaza odnosila kao i prema svakoj drugoj državnoj politici, tj. kao nečemu što postoji i što se provodi, uz upozorenja – nekada jasnije i glasnije, a nekada diplomatski uviđeno – da o nekim vidovima pojedine politike (politike prevjeravanja) Crkva ima drukčije shvaćanje. U radu će se pokušati pokazati kakva su bila stajališta nadbiskupa Stepinca, Biskupske konferencije i Svete Stolice glede te državne politike, ali će fokus biti na Stepincu, koji je objedinjavao stajališta drugih dvaju bitnih tijela Katoličke crkve.

No, kako su i biskupi i svećenici ‘politička bića’, mnogi su izražavali svoje političko mišljenje i o politici vjerskih prijelaza. Pokušat će se pokazati stajališta koja su bila iznošena u neformalnim okolnostima, a koja pokazuju da ni političke prosudbe vladine politike nisu bile odsutne u svećeničkim i biskupskim krugovima.

State Programme of Religious Conversions and the Reactions of Archbishop Stepinac and Other Catholic Representatives

The legal foundation for the possibility of changing religion in the Independent State of Croatia was the Legal Regulation on Religious Conversions dated 3 May 1941 which contained only two articles: 1) “All previous legal regulations on the method of conversion from one religion to another are hereby abolished”, and 2) In order to convert to another religion one shall submit a valid application to the authorities regarding the inten-

tion of converting and the fulfilment of the religious requirements of the religious community which the person wants to join. In this presentation, I wish to point out that the creation of the opportunity to change one's religious affiliation, and in particular, the determination to have these conversions happening in the desired manner was a state project.

In principle, the attitude of the Church towards the state policy of encouraging religious conversions was the same as its attitude towards any other state policy, i.e., as with something that exists and is carried out, with warnings – which were sometimes more loud and clear, and sometimes veiled by diplomacy – that in some aspects of particular policies (the policy of conversions) the Church has a differing point of view. I will try to present the positions of Archbishop Stepinac, the Bishops' Conference and the Holy See regarding this government policy, but the focus will remain on Stepinac, a person who unified the positions of the other two important bodies of the Catholic Church.

However, as bishops and priests are "political beings" too, many of them expressed their political opinions also on the policy of religious conversions. I will try to present the views expressed in informal circumstances, which show that political views on government policies were not absent among priests and bishops.

doc. dr. sc. MARIO KEVO

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

mario.kevo@unicath.hr

Uloga nadbiskupa Stepinca u zbrinjavanju i spašavanju srpske i židovske djece

Problematika žrtava Drugoga svjetskog rata, osobito kada se govori o stradanju djece u ratnim okolnostima, tema je kojom se bave i hrvatski i srpski povjesničari, no ona je ujedno i izvor mnogobrojnih polemika u hrvatskoj i srpskoj historiografiji kada se govori o spašavanju pravoslavne djece u tom razdoblju. Svakako najveća kontroverza nastala je oko stradanja djece u logorima Jasenovac i Stara Gradiška u ljeto 1942. godine. Uz ulogu nadbiskupa Alojzija Stepinca u spašavanju te djece neizostavno treba ukazati i na akciju Diane Budisavljević, koja je usko surađivala s Caritasom Zagrebačke nadbiskupije, kao i na aktivnosti koje su u spašavanju, pomaganju i kolonizaciji (katoličke župe, dječji domovi...) te djece poduzeli Hrvatski Crveni križ i Međunarodni odbor Crvenog križa iz Ženeve.

Archbishop Stepinac's Role in Rescuing and Providing for Serbian and Jewish Children

The issue of the victims of World War II, especially with regard to the suffering of children in times of war, is a topic dealt with by both Croatian and Serbian historians, but when it comes to saving Orthodox children during the said period, it is also the source of many debates in the Croatian and Serbian historiography. Certainly, the biggest controversy arises with reference to the suffering of children in the concentration camps of Jasenovac and Stara Gradiška in the summer of 1942. In addition to the role Archbishop Alojzije Stepinac played in saving these children, we must inevitably emphasise the engagement of Diana Budisavljević, who worked closely with *Caritas* of the Archdiocese of Zagreb, as well as the engagement of the Croatian Red Cross and the International Committee of the Red Cross in Geneva in rescuing, helping and finding homes (Catholic parishes, children's homes...) for those children.

dr. sc. ROBIN HARRIS

Centar za obnovu kulture, Zagreb

rdrharris@aol.com

Nadbiskup Stepinac i Srbi: istina, laži i manipulacije

Zbog položaja katolika u prvoj Jugoslaviji, odnosi između Katoličke crkve i Vlade te države bili su napeti. U pravnome je, pak, smislu položaj Katoličke crkve u NDH bio lakši. Međutim, politiku NDH protiv pravoslavaca nije odobravao ni Rim ni biskupi. Stepinac je mnogo puta osobno intervenirao i spasio nekoliko tisuća srpske djece. Usprkos tomu, montirani se proces protiv Stepinca koncentrirao na njegovu navodnu ulogu u „prisilnom prekrštavanju“ i progonu srpskih žitelja. Tomu u prilog govori i da srpski svjedoci na strani obrane nisu bili prihvaćeni. Motiv Komunističke partije i režima u procesu bio je osnažiti protukatoličke osjećaje srpskog stanovništva Jugoslavije. Suđenje Stepincu bilo je način potvrđivanja moći Komunističke partije u zemlji gdje se većina ljudi još uvijek izjašnjavala kršćanima i nije imala duboke ideološke simpatije prema komunizmu. Iako je većina drugih optužaba protiv Stepinca javno odbačena, klevete se o njegovoj ulozi prema Srbima još uvijek nastavljaju, sa štetnim posljedicama.

Archbishop Stepinac and the Serbs: Truth, Lies and Manipulations

Due to the position of the Catholics, the relations between the Catholic Church and the government in the first Yugoslavia were tense. Legally speaking, however, the position of the Catholic Church in the Independent State of Croatia was easier. However, the policy of the Independent State of Croatia against the Orthodox believers was not approved by neither Rome nor the bishops. Stepinac personally intervened many times and managed to save several thousands of Serbian children. Nevertheless, the rigged trial against Stepinac focused on his alleged role in the “forced baptism” and persecution of Serbian citizens. This is also supported by the fact that the Serbian witnesses for the defence were not accepted. The motive of the Communist Party and the regime in the trial was to strengthen the anti-Catholic feelings of the Serbian population in Yugoslavia. The trial of Stepinac was a way of asserting the power of the Communist Party in a country where most people still identified themselves as Christians, and did not have a profound ideological sympathies for communism. Although the majority of the other charges against Stepinac were publicly rejected, the slander about his role against the Serbs still continues, and with harmful consequences.

prof. dr. sc. JURAJ BATELJA

postulator kauze za proglašenje svetim blaženoga Alojzija Stepinca, Zagreb
jbatelja@gmail.com

Nadbiskup Stepinac: suradnja sa Srbima u spašavanju Srba

Zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac je za vrijeme Drugoga svjetskog rata spasio na tisuće srpske djece, Srba zatočenih u logorima i zatvorima te povratnika s rada u Njemačkoj. Njegov tadašnji karitativni rad obuhvaćao je i oslobađanje iz zatvora zatočenih vladika te čuvanje sakralnih objekata Srpske pravoslavne crkve i njezine imovine.

O tome svjedoče brojni dokumenti koji potječu od samoga nadbiskupa ili od onih koji su zajedno s njime radili na spašavanju Srba. Među njima osobito mjesto zauzima Srbin dr. Marko Vidaković, hrvatski arhitekt i publicist. Njemu je bila povjerena zadaća spašavanja srpske djece koja su bila žrtve ratnih stradanja i smještena blizu različitih logora ili u njima. Njegovo djelovanje odvijalo se u suradnji s Dianom Budisavljević, suprugom poznatog Srbina, primariususa dr. Julija Budisavljevića, zatim s Hrvatskim Crvenim križem i Međunarodnim Crvenim križem, Savezom banaka i osiguravajućim društvima.

Potporu za svoj rad, osobito u materijalnom vidu, i dr. Vidaković i gospođa Budisavljević primali su od zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca te posredstvom Caritasa Zagrebačke nadbiskupije. Upravo je Caritas Zagrebačke nadbiskupije pružio pomoć progonjenima zbog rasne, klasne ili nacionalne ideologije, a velik dio te pomoći ostvario je surađujući s dvadeset i jednom karitativnom skupinom dobrovoljnih i privatnih udruga koje su organizirali i vodili dr. Marko Vidaković i gospođa Diana Budisavljević. Dvadeset tih skupina organizacijski i funkcionalno povezivao je dr. Vidaković. Stoga je njegovo svjedočanstvo o karitativnom radu „Dječje akcije“ u Zagrebu osobit prinos razotkrivanju mistifikacije srpske politike i optužaba Srpske pravoslavne crkve izražene prividnim plaštem optužbe da nadbiskup Stepinac nije ništa učinio za spašavanje Srba u Drugome svjetskom ratu. Štoviše, da je svojim stavom i šutnjom odobravao zločine koje je nad njima činila vlast NDH. Dr. Vidaković i gospođa Budisavljević jasno predočuju da se nadbiskup Stepinac svojski zauzeo za spašavanje Srba, a osvjedočen u njegovu karitativnu velikodušnost, dr. Vidaković ustvrdio je da „hrvatskom narodu nije i ne može biti svejedno da li njegov kardinal leži u katedrali kao osuđenik, kao pomilovan ili kao rehabilitiran“. Dokumenti koje je on sačuvao i koji se podudaraju sa svjedočanstvom Diane Budisavljević i dr. Mi-

lutina Radetića, traže da istina o bl. Alojziju Stepincu bude objelodanjena svima kojima je stalo do istine.

Stoga, rezultati istraživanja dokumentacije koju je dr. Vidaković poslao Svetom Arhijerejskom Sinodu SPC i uručio zagrebačkom nadbiskupu Franji Šeperu svjedoče o svetom liku bl. Alojzija Stepinca kao autentičnom svjedoku kršćanske ljubavi u Drugome svjetskom ratu.

Archbishop Stepinac: Collaborating with the Serbs to Rescue the Serbs

During World War II, The Archbishop of Zagreb, Alojzije Stepinac, saved thousands of Serbian children, Serbs detained in concentration camps and prisons, as well as returnees from work in Germany. At the time, his charity work included freeing detained bishops from prison and safeguarding sacred objects of the Serbian Orthodox Church and its property.

This is evidenced by numerous documents coming from Archbishop himself or from those who worked with him on saving the Serbs. Among them, a special place occupies one Serb dr. Marko Vidaković, a Croatian architect and a publicist. He was entrusted with the task of rescuing Serbian children who were victims of atrocities of war and who were located close to various concentrations camps or in them. He operated in collaboration with Diana Budisavljević, the wife of a famous Serb, primarius, dr. Julije Budisavljević, as well as with the Croatian and the International Red Cross, the Association of Banks and insurance companies.

The support for their work, especially the material one, both dr. Vidaković and Mrs. Budisavljević received from the Archbishop of Zagreb, Alojzije Stepinac, and through Caritas of the Archdiocese of Zagreb. It was Caritas of the Archdiocese of Zagreb that provided assistance to those who were persecuted due to their race, class or national ideology, while a large portion of that assistance was materialised in collaboration with 21 charitable groups of voluntary and private organisations that were organised and run by dr. Marko Vidaković and Mrs. Diana Budisavljević. Twenty of these groups were connected to each other in terms of organisation and functions by dr. Vidaković. Therefore, his testimony about the charitable work of the “Children Action” in Zagreb presents a special contribution to exposing the mystifications fabricated by the Serbian politics and the accusations of the Serbian Orthodox Church expressed through the apparent guise of the accusations that Archbishop Stepinac did not do anything to save the Serbs during World War II. Moreover, that he approved of,

through his attitude and silence, the crimes the authorities of the Independent State of Croatia committed against them. Dr. Vidaković and Mrs. Budisavljević made it very clear that Archbishop Stepinac had invested significant efforts in rescuing the Serbs, and convinced of his charitable generosity, he affirmed that “the Croatian people are not and cannot be indifferent to whether their Cardinal lies in the cathedral as a convict, as a pardoned or as a rehabilitated person. “The documents, which he managed to keep and which coincide with the testimonies of Diana Budisavljević and dr. Milutin Radetić, require that the truth about Blessed Alojzije Stepinac is brought to light for the sake of all those who care about the truth.

Therefore, the results of researching the documents that dr. Vidaković sent to the Holy Archiereic Synod of the Serbian Orthodox Church and submitted to the Archbishop of Zagreb, Franjo Šeper testify to the holy character of Blessed Alojzije Stepinac as an authentic witness of Christian love during World War II.

ORGANIZACIJSKI ODBOR:

prof. dr. sc. Željko Tanjić,
rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta

mons. Ivan Šaško,
pomoćni biskup zagrebački

mons. Nedeljko Pintarić,
*predstojnik Ureda za kulturna dobra
Zagrebačke nadbiskupije*

mons. Juraj Batelja,
*postulator kauze za kanonizaciju
bl. Alojzija Stepinca*

dr. sc. Stjepan Razum,
voditelj Nadbiskupijskoga arhiva

prof. dr. sc. Gordan Črpić,
*prorektor za organizaciju i poslovanje
Hrvatskoga katoličkog sveučilišta*

doc. dr. sc. Ivan Majnarić,
*Hrvatsko katoličko sveučilište,
ročelnik Odjela za povijest*

doc. dr. sc. Tomislav Anić,
Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za povijest

doc. dr. sc. Mario Kevo,
Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za povijest

dr. sc. Josip Šimunović,
ravnatelj Nadbiskupijskoga pastoralnog instituta

Suzana Obrovac Lipar, prof.,
*Hrvatsko katoličko sveučilište,
voditeljica Odjela za odnose s javnošću*

ZAGREBAČKA
NADBISKUPIJA

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

Hrvatsko katoličko sveučilište
Ilica 242
HR – 10000 Zagreb
Tel.: +385 (0)1 3706 600
e-mail: info@unicath.hr
www.unicath.hr

Zagrebačka nadbiskupija
Kaptol 31
HR – 10000 Zagreb
Tel.: +385 (0)1 4894 800
e-mail: tiskovni@zg-nadbiskupija.hr
www.zg-nadbiskupija.hr

ZAGREBAČKA
NADBISKUPIJA

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

